

Sähkökehto

Veikko Korhonen asui yksin, ei periaatteen vuoksi, vaan käytännön. Vaimo oli lähtenyt vuosia sitten toisen matkaan, mielenkiintoisemman. Lapsia ei ollut, ei kissoja, ei koiraa, ei edes viherkasveja.

Hän oli entinen Saarenpohjan sähkölaitoksen käyttöpäällikkö, jäänyt varhaiseläkkeelle harmillisen muuntajajupakan vuoksi. Oli kytkenyt omatekoisen generaattorin kunnan linjaan – ilman lupaa. Veikon mielestä lupaa ei siihen hätään tarvittu, koska sähköt olivat menossa poikki ja vanhainkoti oli kylmä kuin jääkaappi.

Tuon kiistan takia vieläkin eräät kunnan virkamiehet välttelivät Veikkoa torilla kuin peläten saavansa sähköiskun.

Kaikki alkoi, kun Veikko havaitsi, että eteläisen muuntajan teho ei riittänyt. Kuormitus ylitti sallitun rajan joka ilta, kun kansa latoi mikroihin maksalaatikkoo ja katsoi Salattuja elämiä. Hän teki asiasta virallisen huomautuksen, kolme sivua tarkkoja lukemia ja korjausehdotuksia. Kukaan ei reagoinut.

Veikko ryhtyi itse toimeen. Kytkei hätävirtalaitteen suoraan linjaan keventääkseen muuntajan kuormaa. Hän melkein sääli sitä, riistettyä. Muuntaja toi mieleen lapsuuden ajan savotat, joissa hevoset vetivät ylisuuria kuormia. Hän olisi halunnut auttaa hevosia – nyt hän auttoi muuntajaa. Hän selvitti laitteiden tilan, käytti omia osia, suojasi linjan ja sai sähkön riittämään.

Mutta kunta ei arvostanut talkoohenkeä. Tuli teknisen johtajan, Nillittäjä-Niemisen allekirjoittama selvityspyyntö. Sitten tuli palaveri. Siellä oli Nieminen, joku muka asiantuntija sekä lakimies, joka luki asetuksia kuin viimeistä tuomiota.

”Yksityishenkilö ei voi kytkeä laitteita muuntajaan.”

”Mutta jos muuntaja on virheellisesti mitoitettu...”

”Ei voi!”

Veikko sai monimutkaisen kirjallisen varoituksen ja muutosneuvottelussa hänen varhaiseläkettään nimitettiin "toiminnallisesti tarkoituksenmukaiseksi uudelleenorganisoinniksi”.

Uudelleenorganisoitu tunsu olonsa haikeaksi, katkeraksikin, mutta samalla vapaaksi. Hän alkoi rakentaa omaa järjestelmää kotiinsa, Nummikuja 3:n toiseen kerrokseen. Hän purki joutilaan jätekaapin hellan ja jääkaapin välistä ja alkoi sovittaa siihen omaa energianlähdettään, jota hän mielessään kutsui sähkökehdoiksi.

Sähköinsinöörinä Veikko tiesi täsmälleen, mitä hän tarvitsi: poljinkoneiston, kimpun piuhoja ja erinäisiä romppeita. Niin hän olisi vastannut, jos joku olisi asiaa kysynyt. Mutta eipä kysynyt, ei ketään kiinnostanut.

Samasta syystä Veikko oli yksin. Hän ei kiinnostanut ketään. Hän kävi silloin tällöin lähikapakassa, mutta ei saanut siellä seuraa. Kaikilla oli aina kiire. Tai tuli. Ankean kerrostalonsa ankeista naapureista hän tiesi osan ulkonäöltä ja sukunimeltä. Jotkut vaivaantuneesti tervehtivät, jos eivät muuta voineet. Veikon kotona ei käynyt ketään. Siitä oli se hyöty, että hän sai kaikessa rauhassa rakennella sähkökehtoaan.

Siihen tarvittiin lopulta aika paljon ”erinäisiä romppeita”. Ja ennen kaikkea aikaa. Sitä Veikolla nyt oli, kun ei saanut enää palkkatyötä tehdä.

Hän hankki romuttamoista ja kaatopaikoilta kaksi ränsistynyttä aggregaattia, hybridi-invertterit ja akkusarjan, hylätyn sähköpolkupyörän sekä Neuvostoliitossa valmistetun napadynamon.

Niiden kunnostuksissa ja kytkennöissä kului toista vuotta, mutta lopulta sähkökehto oli valmis koko komeudessaan. Tai ei sitä voinut komeaksi sanoa. Se oli ruma harmaa metallilaatikko, mutta se toimi. Kun jaksoi polkea sähköpyörää, akku varautui. Täydestä latauksesta riitti virtaa pienelle taloudelle puoleksi tunniksi. Niin oli Veikko laskenut ja kokeillutkin, mutta hän odotti tositilannetta, oikeaa kriisiä.

Sellainen tuli marraskuun lopulla, kun raivokas Kaisa-myrsky kaatoi metsää ja hajotti sähkölinjoja kuin hammastikkuja eri puolilla maata.

Nummikuja kolmonen pimeni kello 03:24. Veikko heräsi siihen, että jääkaappi ei hurissut. Hän ei edes yrittänyt sytyttää valoja, sillä hän oli tähän varautunut. Käden ulottuvilta yöpöydän laatikosta löytyi päivystävä taskulamppu, sängyn vierestä lämpimät Reinot ja keittiöstä se tärkein, sähkökehto.

Naapurit nukkuivat, kun Veikko aloitti polkemisen. Kesti kotvan ennen kuin pimeyden taju alkoi levitä asunnosta toiseen. Kaikkialle, paitsi Veikon kaksioon. Hän oli jo kahdesti polkenut sähkökehdon täyteen lataukseen, keittänyt kahvit ja kuunnellut uutisia, joissa kerrottiin, että melkein puoli Suomea oli vailla sähköä. Erityinen pimeys oli iskenyt Saarenpohjaan, missä poikkeuksellinen myöhäissyksyn salama käräytti muuntajan – juuri sen, jonka takia Veikko oli menettänyt työnsä.

”No sepäs sattui”, Veikon päässä välähti melkein vahingoniloisesti, mutta ei sen enempää, sillä ovikello soi. Kun hän avasi oven, pimeässä porraskäytävässä valaistuivat Harjuvaaran kalpeat kasvot. Taloyhtiön koppava isännöitsijä oli kerrankin melkein nöyrä.

”Huomenta, Korhonen. Anteeksi, että näin aikaisin... Tuota kun meillä on sähköt poikki koko talosta, mutta teillä näyttää valot palavan, että kuinkahan... onko teillä jokin varavoima tai silleen?”

”Joo, on”, Veikko myönsi. ”Tulkaapa katsomaan.”

Epäluuloisesti ympärilleen vilkuillen Harjuvaara seurasi keittiöön, missä Veikko esitteli keksintönsä lyhyesti, mutta ylepäin. Sähkökehdon nimeä hän ei maininnut, koska arvasi, että sitä pilkattaisiin. Laitteen polkimet narisivat ja aggregaateista kuului rahinaa, kun Veikko istahti satulalle ja alkoi rauhallisesti polkea.

”Tätä kun vartin polkee, niin siitä lähtee virtaa sen verran, että radio, jääkaappi ja muutama lamppu pysyy puoli tuntia hengissä.”

”Kaikkea sitä”, Harjuvaara päivitteli melkein ihailen. ”Voisiko tuota siirtää? Meinaan, että lainata muillekin?”

”Ei onnistu. Se pitäisi hajottaa osiin ja sitten koota uudelleen. Mutta kyllä minä täältä voisin jaella, jos ihmisillä on tarpeeksi pitkiä jatkojohtoja. Minun oma roikka riittää tuohon käytävälle asti, mutta siitä eteenpäin tarvitaan jatkoa.”

Harjuvaara vakuutti, että jatkojohtoja löytyy ja taloyhtiö maksaa vaivanpalkkaa, jos Korhonen jaksaa polkea.

”Eiköhän se onnistu, jos saa välillä huilata toisen vartin. Paljonko?”

”Se vaatii hallituksen päätöksen, mutta kyllä minä voin luvata ainakin pörssisähkön hinnan. Sehän määritellään nykyisin vartin välein.”

Veikko piti tarjousta nöyryyttävän pienenä, mutta myöntyi silti, koska tärkeintä oli, että sähkökehto saisi ansaitsemansa huomion – ja hän itsekin.

”Okei. Laita sinä naapureita tulemaan puolen tunnin välein, niin minä rupean jo polkemaan.”

Harjuvaara nyökkäsi ja häipyi keräämään asiakkaita. Veikon lopettaessa ensimmäisen polkuvarttinsa porraskäytävässä oli jo pieni jono. Jokainen halusi valonmurusen asuntoonsa, ja jokaisella oli mukanaan jatkojohtoja, joita yhdistämällä päästiin yläkerrokseen asti.

Jonosta kuului pientä mutinaa, kun Veikko selosti, että uusi satsi olisi saatavissa aina puolen tunnin välein.

”Eikö sitä voisi joku muukin välillä polkea?” kyseli kolmannen kerroksen Ruuskanen, mutta Veikko pudisti päätään. Vain hänen ruumiinsa ylitse vieras pääsisi sähkökehdon kimppuun – sehän saattaisi rikkoutua, ja säätöjen opettamisessa menisi puoli päivää.

Kun kolme naapuria oli saanut sähköannoksensa, koko talon väki oli jo jonottamassa. Jotkut toivat mukanaan kahvia ja pullaa, tarjosivat Korhosellekin ja jopa kiittelivät. Mutta pian kiitollisuus vaihtui valituksiin.

”Meillä televisio vilkkuu ja katkeilee”, reklamoivat alakerran Haverinen.

”En saanut kananmunia keitettyksi, kun hella ei kuumene”, marmatti nelosen rouva Kitinen.

Pahinta ääntä piti talon öykkäri, kattohuoneiston Lindberg, joka halusi etuilla jonossa, koska hänellä oli ”se sähköauto”. Tesla olisi pakko saada ladatuksi, koska töissä oli tärkeä aamupalaveri, josta myöhästyminen maksaisi miljoonia.

Veikko selitti kärsivällisesti, että sähkökehto on vain pieni hätäratkaisu, ei mikään voimalaitos, eikä ketään voida päästää toisten edelle, koska kaikilla on sama hätä. Hän laati heippalapulle pelisäännötkin: Kahvinkeitintä voi käyttää, hellaa ei. Älä avaa telkkaria, kuuntele radiota paristolla. Kännykän saa ladata, sähköautoa ei.

Ohjeet eivät auttaneet, päinvastoin. Lindberg raivostui ja kailotti käytävässä, että millä valtuuksilla tämä Korhonen komentelee, eihän se ole edes taloyhtiön hallituksessa.

Lindbergin kännykässä oli sen verran virtaa, että se riitti kostamiseen. Hän soitti hätänumeroon: ”Meidän talossa on luvaton laite, hengenvaarallinen. Siinä ei ole ylijännitesuojaa ja piuhjoja on irrallaan pitkin käytäviä. Kohta joku saa sähköiskun ja kuolee.”

Marraspäivä oli sähkökatkon vuoksi tavallistakin synkempi, kun poliisiauton siniset valot leikkasivat läpi hämärän ja pysähtyivät Nummikuja kolmosen pihaan. Kaksi poliisia rynnisti sisään kuin ilotalon ratsiaan, perässään sähkötarkastajaksi edennyt Nieminen – Veikon vanha vihollinen – sekä sähköasentaja Lehto, jonka oli määrä katkaista sähkön laitton liike.

Konstaapeli Tikkanen pimputti ovikelloa ja jyskytti nyrkillään Veikon ovea, ja Nillittäjä-Nieminen huusi mahtipontisesti, kuten oli elokuvista oppinut: ”Lain nimessä Korhonen, avatkaa ovi!”

Mitään ei tapahtunut, mutta pian virkavalta huomasi, ettei ovi ollutkaan lukossa, vaan sen alta luikersi rikollinen jatkojohto. Hetkessä partio oli sisällä ja löysi keittiöstä synnin ytimen, sähkökehdon.

Sen vierestä löytyi myös Veikko Korhonen. Hän makasi lattialla kyljellään, kädet yhä polkimilla, kasvoiltaan kalpeana. Sydän oli pysähtynyt ylläsurutukseen.

Nieminen yskähti ja sanoi alaiselleen: ”Puretaan tämä kapistus, Lehto. Varovasti.”

Näin tehtiin. Sähkökehto pilkottiin, johdot vedettiin irti ja romu sullottiin pakettiauton perään.

Veikko-vainaa puolestaan kannettiin ambulanssiin ja vietiin ruumiinavaukseen.

Nummikatu 3 pimeni naapureidensa kaltaiseksi.

Tiistaina joulun alla Veikko Uolevi Korhonen haudattiin. Omaisia ei hautajaisissa ollut eikä arkulle laskettu yhtään kukkaa. Siunauksen toimitti pastori Tilda Rauhalampi, joka ei joulukiireissään ehtinyt juuri perehtyä vainajan elämäntarinaa. Silti hän piti vapaaehtoisille arkunkantajille ammattilaisen rutiinilla kauniin pienen puheen, jossa hän totesi, että tämä Veikko Korhonen kuului maan hiljaisiin, mutta varmaankin toi omaa vaatimatonta valoaan lähimmäistensä elämään.